

Бійцівський клуб
Чак Поланік

Цей роман не лише розхитує основи. Він підриває їх, як терорист підриває вибухівкою хмарочос. Він б'є в обличчя фактами, які важко спростувати. А вам залишається тільки, як боксеру-невдасі, пропускати удар за ударом. Без надії на хеппі-енд, але з надією, що на місці знищеної цивілізації відродиться щось більш людяне. Що хтось пожаліє китів, яких убивають заради коштовних парфумів. Що рак і безсоння не будуть убивати людей. Що можна буде посміятися зі смерті. Побачити її страшну красу. І зрозуміти сенс життя.

Обережно! Ненормативна лексика!

Чак Поланік

Бійцівський клуб

© Chuck Palahniuk, 1996

© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2016

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2016

Обережно! Ненормативна лексика!

До біса гострий і дотепний.

Washington Post Book World

Приголомшливий дебют... «Бійцівський клуб» – це похмура сатира, що бентежить і лоскоче вам нерви.

Seattle Times

Сильний, похмурий, оригінальний роман. Помітний дебют значного письменника.

Роберт Стоун

Цей прекрасний зразок нігілізму досягає успіху там, де зазнали невдачі багато інших творів, що звать себе трансгресивними. Ця книжка небезпечна через свою переконливість.

Kirkus Reviews

«Бійцівський клуб» – запальна річ. Велична. Навіть я не зміг би написати так добре.

Том Джонс

Безжальна, напружена, заворожлива оповідь, яка своєю ощадливою витонченістю й суворими, невідповідними нормам філософськими обґрунтуваннями схожа на «Стороннього» Камю чи «Автокатастрофу» Балларда.

Денніс Купер

Непереборна річ... Подібно як із шоколадом чи порнографією, ти силкуєшся смакувати її поволі, але відчуваєш, що не можеш не підкоритись і не кинутись стрімголов у її дотепний, вибуховий, страхітливий світ. Роман-передбачення, прекрасно жорстокий і ошелешливо потужний.

Скотт Гайм

Приголомшливий, мистецький переступ правил. «Бійцівський клуб» – це книжка для кожного, хто думає і хто любить смаковиту американську мову.

Баррі Ганна

Оповідь у стилі нуар, що справляє могутнє, як удар кулака, враження... Справжній, дужий талант.

Кетрін Данн

Украй своєрідний твір Поланіка здивує навіть найбільш пересиченого читача і змусить звернути на себе увагу.

Publishers Weekly

Сильний і, схоже, шедевральний дебютний роман.

Booklist

Подяки

Я хотів би подякувати за любов і підтримку, незважаючи на всі ті - ну, ви розумієте - жакливі речі, які часом трапляються, таким людям:

Іні Геберт

Джоффу Пліту

Майку Кіфу

Майклові Верну Сміту

Сюзі Вітелло

Тому Спанбауеру

Джеральдові Говарду

Едварду Гібберту

Гордонові Гровдену

Деннісові Стоваллу

Лінні Стовалл

Кену Фостеру

Моніці Дрейк

Фредові Поланіку

Бійцівський клуб

Присвячується Керол Мідер, яка терпляче зносила мою погану поведінку

Спершу Тайлер улаштовує мене на роботу офіціантом, а тепер засовує пістолет мені в рот і каже, що, мовляв, аби зробити перший крок до вічного життя, треба померти. Тривалий час, однак, ми з Тайлером були найкращими друзями. Мене раз по раз запитують, чи знаю я Тайлера Дьордена.

Дуло пістолета вставлено мені в горлянку, і Тайлер каже:

– Ми померемо не насправді.

Язиком я намагаю в дулі отвори, які ми свердлили замість глушника. Гуркіт пострілу – це насамперед вибух порохових газів. А ще ляск, який чутно, коли куля долає звуковий бар'єр. Щоб зробити глушник, досить насвердити в дулі отворів. Багато отворів. Порохові гази вийдуть крізь них, а швидкість кулі сповільниться.

Навертиш дірок неправильно – і пістолет вибухне у тебе в руці.

– Це несправжня смерть, – мовить Тайлер. – Ми станемо легендою. Будемо вічно молодими.

Я пересовую язиком дуло так, що тепер воно впирається мені в щоку. Тайлере, кажу я, ти плутаєш нас із вампірами.

Будівлі, на даху якої ми стоїмо, за десять хвилин уже не буде. Береш 98-відсоткову димну азотну кислоту й додаєш один до трьох до сірчаної кислоти. Це робиш у ванні з льодом. Потім крапельничкою додаєш гліцерину. Отримуєш нітрогліцерин.

Я знаю це, тому що Тайлер знає.

Змішай нітрогліцерин із тирсою, і отримаєш чудову пластичну вибухівку. Багато хто мішає свій нітрогліцерин із ватою, а як сульфат додає англійську сіль. Виходить теж непогано. Дехто ж змішує нітру з парафіном. У мене з парафіном жодного разу не вийшло нічого путнього.

Отож ми з Тайлером на даху хмарочоса Паркер-Морріс-білдинг, у рот мені всунуто дуло пістолета, і ми чуємо, як тріскає скло. Зазираєш за край. Сьогодні хмарно, навіть на такій висоті. Це найвища будівля у світі, і тут завжди дмуть холодні вітри. На цій висоті так спокійно. Тобі здається, немов ти одна з тих мавпочок-космонавтів. Чого тебе навчили, те й робиш, ото й усього.

Смикни за важіль.

Натисни кнопку.

Ти не усвідомлюєш анічогісінько з того, що робиш. А потім ти просто помираєш.

Сто дев'яносто один поверх під тобою. Ти дивишся з краю будівлі: вулиця далеко внизу встелена лахмануватою ковдрою з людей, і вони стоять, позадиравши голови догори. Шибка лускає просто під нами. Уламки вікна виносить вибухом, за ними – шафу для документів, здоровезну, мов чорний холодильник. Просто з-під наших ніг шестишухлядна картотека випадає з лицьової стіни будинку і, помалу обертаючись, падає, падає, падає, зменшується й зникає серед щільного натовпу.

Десь під нами, на котромусь зі ста дев'яноста одного поверху, мавпочки-космонавти з Комітету бешкету проекту «Руїна» оскаженіли й знищують історію до останньої крихти.

Здавна кажуть, що люди вбивають тих, кого люблять. Що ж, ця примовка працює й навпаки.

Коли в роті у тебе пістолет, а його дуло втиснуто тобі між зубами, говорити ти можеш тільки голосними.

Нам лишилося десять хвилин.

Лускає ще одне вікно, і скло, немов зграйка миготливих голубів, розлітається навсідч. Помалу-помалу з вікна висувається край стола з темного дерева, який виштовхують члени Комітету бешкету, аж доки стіл не перехняблється й не випадає, обертаючись у повітрі, немов який химерний літальний апарат, і зникає серед натовпу.

За дев'ять хвилин хмарочоса Паркер-Морріс не існуватиме. Береш достатню кількість вибухової желатини, обліплюєш нею опорні стовпи будь-чого – і завалити можна яку завгодно будівлю у світі. Стовп треба щільно обкласти мішками з піском, щоб вибухова хвиля вдарила саме в нього, а не розійшлася по підземному паркінгу довкола.

На такі корисні поради ви не натрапите в жодному підручнику історії.

Напалм можна зробити трьома способами. Можна змішати порівну бензин і заморожений концентрат апельсинового соку, це раз. Можна змішати порівну бензин і дієтичну колу, це два. Можна розчиняти в бензині подрібнений наповнювач для котячого туалету, доки суміш не загусне, це три.

Запитайте мене, як приготувати нервово-паралітичний газ. О, і про міну-сюрприз для автомобіля теж запитайте.

Дев'ять хвилин.

Паркер-Морріс-білдинг – усі його сто дев'яносто один поверх – повалиться повільно, мов підрубане дерево в лісі. Бережись, падає! Завалити можна що завгодно. Дивно: місце, де ми зараз стоїмо, буде точкою в повітрі.

Ми з Тайлером стоїмо на краю будівлі, дуло пістолета у мене в роті. Цікавий я знати, чисте воно чи ні.

Ми геть забули всю цю Тайлерову штуку про самодушогубство, спостерігаючи, як іще одна картотечна шафа випадає з вікна, шухляди вивалюються в повітрі; підхоплені вітром, стоси білого паперу розлітаються навсібіч.

Вісім хвилин.

А тоді пішов дим. Дим із розбитих вікон. Десять за вісім хвилин підбивна команда активує запальний заряд. Запальний заряд підірве основний, опорні стовпи розсиплються на порошок, і світлини Паркер-Морріс-білдінг потраплять у всі підручники історії.

П'ять серійних світлин, зроблених у сповільненому режимі. Ось хмарочос стоїть. На другій світлинці він нахилиться на десять градусів. Потім на двадцять. На четвертій світлинці вежа хмарочоса завмре під кутом сорок п'ять градусів, коли кістяк будівлі вже не триматиме її і вона вигнеться ледь помітною дугою. На останньому фото вежа – усі її сто дев'яносто один поверх – гепне на Національний музей, що і є справжньою Тайлеровою ціллю.

– Це наш світ, тепер це наш світ, – каже Тайлер. – Усі ті стародавні люди мертві.

Коли б я знав, на що воно вийде, я понад усе волів би вже померти й бути зараз на небесах.

Сім хвилин.

Я стою на вершечку Паркер-Морріс-білдінг із Тайлеровим пістолетом у роті.

Поки столи, шафи, комп'ютери метеорним потоком летять у натовп, що зібрався довкола хмарочоса, поки з розбитих вікон бурхає дим, а за три квартали звідси підбивна команда поглядає на годинник, я думаю про справжню причину цього всього. Пістолет, анархія, вибух – усе це насправді через Марлу Зінгер.

Шість хвилин.

У нас тут щось на кшталт отого трикутника. Мені потрібен Тайлер, Тайлерові потрібна Марла. Марлі потрібен я.

Мені Марла не потрібна, а Тайлерові не потрібен я, більше не потрібен. Тут не йдеться про любов, що піклується. Тут йдеться про власника, що володіє.

Коли б не Марла, Тайлер не мав би нічого.

П'ять хвилин.

Може, ми й станемо легендою, а може, й ні. Постривай, кажу я.

Що б ми знали про Ісуса, якби ніхто не написав Євангелій?

Чотири хвилини.

Я пересовую язиком дуло так, щоб воно впиралося мені в щоку. Тайлере, друже, кажу я, ти хочеш стати легендою? Я зроблю тебе легендою. Я був поруч від самого початку.

Я все пам'ятаю.

Три хвилини.

2

Бобові здоровенні ручиська зімкнулися довкола мене і втисли в темну заглибину між його новонадбаними обвислими й пітними цицьками, такими величезними, яким видається нам сам Бог. Щоночі ми зустрічаємося тут, у підвалі церкви, де зараз купа людей: оце Арт, це Пол, а це Боб. Бобові плечі широчезні, як небокрай. Поглянувши на його волосся – густіше, біляве, з неприродно прямим проділом, – можна побачити, що буде, коли переборщити з кремом для укладання зачіски.

Бобові руки обхопили мене, а його долоня притискає мою голову до його новонадбаних цицьок, що виростили на широких, немов барило, грудях.

– Усе буде гаразд, – каже Боб. – Поплач.

Усім своїм тілом, від голови до ніг, я відчуваю, як усередині Боба йдуть хімічні реакції: перетравлюється їжа і згоряє кисень.

– Може, у тебе рання стадія, – каже Боб. – А може, це тільки семінома. Із семіномою в тебе майже стовідсоткові шанси лишитися живим.

Боб вдихає повітря, його плечі високо здіймаються, а потім опадають уривчастими схлипами. Здіймаються. Опадають. Хлип. Хлип. Хлип.

Уже два роки я приходжу сюди щотижня, і щотижня Боб обіймає мене і я плачу.

– Поплач, – каже Боб, вдихаючи повітря й хлип-хлип-хлипаючи. – Ну ж бо, поплач.

Велике мокре обличчя лягає мені на маківку, і я почуваюся самотнім усередині. Ось тут я зазвичай плачу. Плач приходить швидко в задущливій темряві, коли ти, огорнутий чимось тілом, розумієш, що все, чого можеш досягти, зрештою буде викинуто на смітник.

Все, чим ти коли-небудь пишався, піде за вітром.

Я почуваюся самотнім усередині його обіймів.

Я немовби засинаю. Я не спав уже майже тиждень.

Ось так я познайомився з Марлою Зінгер.

Боб плаче, адже півроку тому йому видалили яечка. Потім лікування гормонами. У Боба цицьки через те, що рівень тестостерону в його крові завищений. Забагато тестостерону – і твій організм вироблятиме більше естрогену, прагнучи відновити рівновагу.

Ось тут я зазвичай плачу, бо саме в цю мить твоє життя сходить на ніщо, навіть гірше, ніж на ніщо, – на небуття.

Забагато естрогену – отримуй дійки.

Плакати легко, коли усвідомлюєш, що всі, кого ти любиш, або відштовхнуть тебе, або помруть. У довготривалій перспективі показник виживання для кожного з нас наближається до нуля.

Боб любить мене, бо думає, що мені теж видалили яечка.

Довкола нас, у підвалі єпископальної церкви Святої Трійці, заставленому картатими канапами з магазину вживаних речей, зібралося близько двох десятків чоловіків і одна лише жінка. Усі стоять парами, міцно обійнявшись, більшість плаче. Деякі схилилися одне до одного, притиснувши вухо до вуха, зчепившись, наче борці. Чоловік, який у парі з єдиною жінкою, поклав лікті їй на плечі, один лікоть з одного боку, другий з другого так, що її голова опинилася між його руками. Сховавши обличчя їй у шия, він плаче. Голова жінки схилена набік, її рука раз по раз підносить до рота цигарку.

Я виглядаю з-під пахви Великого Боба.

– Усе мое життя! – голосить Боб. – Що я роблю? Навіщо? Я не знаю!

Єдина жінка тут, у групі підтримки хворих на рак яєчок «Лишаймося чоловіками разом», курить цигарку, зігнувшись під вагою незнайомця, і погляд її зустрічається з моїми очима.

Фальш.

Фальш.

Фальш.

Коротке тьмяне чорне волосся; великі, як у японській анімації, очі; сама тоненька – ані краплини жиру, наче в молочних відвіях; із обличчям жовтявого, як маслянка, кольору; у сукні зі шпалерним візерунком темно-червоних троянд. Цю жінку я бачив у п'ятницю ввечері в групі підтримки сухотників. У середу вона була на круглому столі для хворих на меланому. А в понеділок – у дискусійному гуртку «Твердо віримо» для тих, хто слабує на білокрів'я. Посередині її голови кривулястою блискавкою на черепі біліє проділ.

Коли поглянути на ці групи підтримки, всі вони мають невиразні життєствердні назви. Група для тих, хто страждає від паразитів крові, яку я відвідую в четвер увечері, називається «Чисті й вільні».

Група для хворих на мозкових паразитів – «Понад межами».

А в неділю по обіді тут, у підвалі єпископальної церкви Святої Трійці, у групі «Лишаймося чоловіками разом», – знову ця жінка.

Що найгірше – я не можу плакати, коли вона дивиться.

Понад усе я любив, коли Великий Боб обхоплював мене і ми разом безнадійно ридали. Ми всі так багато постійно працюємо. Тільки тут я міг по-справжньому відпочити й розслабитися.

Тут моя відпустка.

Я потрапив до моєї першої групи підтримки два роки тому, після чергових відвідин лікаря з приводу свого безсоння.

Три тижні – я не стулив очей ані на хвилину. Три тижні без сну, і ти немов позбуваєшся власного тіла, все навкруги постає в іншому вимірі. Лікар сказав:

– Безсоння – це лише симптом чогось більшого. Вам треба зрозуміти, що не гаразд. Прислухайтесь до власного організму.

Я хотів тільки одного – спати. Я хотів маленькі синенькі 200-міліграмові пігулки амобарбіталу, або синьо-червоні, схожі на набойки капсули туїналу, або ж червоні, як губна помада, таблетки секоналу.

Лікар порадив мені жувати корінь валеріани й більше рухатись. Урешті-решт сон має повернутися.

Поглянувши на мое почорніле й зіжмакане, як перележана груша, обличчя, можна було б подумати, що перед вами мрець.

Лікар сказав мені навідатись у вівторок увечері до церкви Першого Причастя, якщо я хочу побачити справжні страждання. Побачити людей, хворих на мозкових паразитів. На дегенеративні кісткові захворювання. На психоорганічний синдром. Подивитися, як почуються хворі на рак.

То я й пішов.

У першій групі, до якої я потрапив, ми знайомилися: привіт, це Еліс, це Бренда, це Довер. Усі всміхаються, а до скроні кожному немов приставлено невидимий пістолет.

Я ніколи не кажу свого справжнього імені в групах підтримки.

Маленька, схожа на скелет жіночка на ім'я Хлоя, чиї брюки звисають ззаду порожньо й сумно, розповідає мені, що найгірше мозкові паразити дошкуляють їй тим, що ніхто не хоче мати з нею секс. Вона настільки близько до смерті, що їй уже виплатили за договором страхування сімдесят п'ять тисяч баксів, і все, чого Хлоя хотіла, – це переспати з кимось востаннє. Любошів їй не треба, тільки секс.

І що на таке має сказати чоловік? Власне, що тут узагалі можна сказати?

Коли Хлоя стала помирати, вона відчувала легку втому, а тепер Хлоя так змучилася, що вже й не ходила на лікувальні процедури. У неї вдома є порнофільми, купа порнофільмів.

Під час Французької революції, повідала мені Хлоя, ув'язнені жінки – герцогині, баронеси, маркізи або хто – їблися з кожним, на кого тільки вдавалося вилізти. Хлоя дихала мені в шию. На кого тільки могли вилізти. І поскакати, розумієш. Їблися, щоб згаяти час.

La petite mort[1 – La petite mort (фр.) – маленька смерть, оргазм. (Тут і далі прим. пер.)], кажуть французи.

Якщо мені цікаво, то в неї є порнофільми. А ще амілнітрат. І лубриканти.

Зазвичай у мене б уже стояв. Але наша Хлоя – це вкритий жовтим воском скелет.

Якщо подивитися на Хлою, мене з нею не порівняти. Зовсім не порівняти. Утім, плече Хлої штрикає мене, коли ми всі сідаємо колом на кошлатий килимок. Ми заплющуємо очі. Черга Хлої вести медитацію, і її слова скеровують нас у сад безтурботності. Проводять на пагорб, на якому височіє семибрамний палац. Усередині палацу сім брам: зелена брама, жовта, помаранчева, – Хлоя каже нам відчинити кожну браму – синю, червону, білу – і поглянути, що за кожною з них.

Не розплющуючи очей, ми уявляємо, що наш біль – це куля білого цілющого світла, яка лине довкола наших ніг, підіймається до попереку, грудей. Наші чакри відкриваються. Серцева чакра. Головна чакра. Хлоїні слова ведуть нас у печери, де ми зустрічаємо нашу тварину сили. Моя тварина – пінгвін.

Долівка печери вкрита кригою, і пінгвін каже: «Ковзай». Без жодного зусилля ми ковзаємо тунелями й переходами.

Потім настає час обіймів.

Розплющ очі.

Це терапевтичний фізичний контакт, пояснює Хлоя. Кожен має вибрати собі пару. Хлоя кидається мені на ший, обіймає мою голову й заходиться плачем. У неї вдома є еротичне спідне, плаче вона. У неї є ароматичні мастила й наручники, плаче вона, а секундна стрілка на моєму годиннику робить тим часом одинадцять обертів.

Тож я так і не заплакав на моїй першій групі підтримки два роки тому. Не плакав і на другій групі, і на третій. Я не плакав ані на паразитах крові, ані на раку прямої кишки, ані на психоорганічному синдромі.

Коли на тебе насіло безсоння, все видається таким несправжнім, копія, зроблена з копії, зробленої з копії. Все так далеко – ти не можеш торкнутися нічого, і ніщо не може торкнутися тебе.

А потім з'явився Боб. Коли я вперше потрапив на рак яччок, у «Лишаймося чоловіками разом», Боб, цей здоровенний бугай, ця велетенська бодня сала, навалився на мене й пустився хлипати. Коли настав час обійматися, цей бугай посунув просто на мене через усе приміщення, опустивши руки, згорбивши плечі. Його здоровенне підборіддя лягло на груди, а очі вже заволокло слізьми. З'єднавши коліна до купи, невидимими кроками Боб, човгаючи підлогою, перетнув підвальне приміщення, щоб кинутися на мене.

Боб розчавив мене.

Його ручиська обхопили мене всього.

Великий Боб був качком, розповів він. Зеленим парубком він жер діанабол, а ще той стероїд, що його згодують скаковим коням, вістрол. Великий Боб мав зал для тренувань, свій власний зал. Тричі був одружений. Рекламував усілякі продукти для качків. Чи я часом не бачив його в телевізорі? То ж, власне, він придумав програму практичних порад, як збільшити собі огруддя.

Коли незнайомиць починає отак сповідатися переді мною, мене аж верне. Розумієте, про що я?

Боб цього не розумів. Одне з його «уевос»[2 – Nuevos (ісп.) – яйця.], схоже, не опустилося після народження, і він знав, що це чинник ризику. Боб розповів мені про післяопераційне гормональне лікування.

Чимало культуристів, які впорскують собі забагато тестостерону, отримують те, що вони називають «дійки».

Мені довелося спитати Боба, що таке «уевос».

Яйця, сказав Боб. Гонади, помідори, тестикули, мудро. «Уевос» – так у Мексиці, де закупаються стероїди, називають яйця.

Розлучення, розлучення, знову розлучення, мовив Боб і показав мені своє фото з гаманця. Здоровенний, на перший погляд голий, у плавках для позування він виступав на якомусь змаганні. Безглузде життя, сказав Боб. Але коли ти, накачавшись і поголивши все тіло, стоїш на сцені, м'язи твої випинаються, рівень підшкірного жиру зменшений приблизно до двох відсотків, а тіло твоє завдяки діуретинам холодне й тверде на дотик, як бетон, ти сліпнеш від сяйва прожекторів, глухнеш від «свисту» звукової системи, аж доки суддя не командує:

– Виставте праву ногу, зігніть її, напружте квадрицепс.

– Випростайте ліву руку, зігніть її, напружте біцепс.

І це краще, ніж справжнє життя.

Перестрибуємо до раку, сказав Боб. Він збанкрутував. У нього двоє дорослих дітей, які не відповідають на його дзвінки.

Дійок можна позбутися: лікар зробить надріз під грудними м'язами й відсмокче зайву рідину.

Це все, що я запам'ятав, тому що потім Боб стиснув свої обійми і, похиливши голову, огорнув мене. І я поринув у цілковите небуття, у темряву й тишу. А коли я нарешті відступив від його м'яких грудей, на переді Бобової сорочки лишився мокрий відтиск мого обличчя.

Це сталося два роки тому, коли я вперше прийшов до «Лишаймося чоловіками разом».

Відтоді майже на кожній зустрічі Великий Боб доводив мене до плачу.

Більше я не ходив до свого лікаря. І корінь валеріани не жував.

Це свобода. Втратити останню надію – це свобода. Я не розповідав нічого, і люди в групі гадали про найгірше. І плакали сильніше. І я плакав сильніше разом із ними. Поглянь на зорі – і тебе нема.

Повертаючись додому після групи підтримки, я жив, я почувався краще, ніж будь-коли. У мені не гніздилися ні паразити, ні рак, я був маленьким згустком тепла, довкола якого зібралось все життя нашого світу.

І я спав міцніше за немовля.

Щовечора я помирав і щовечора народжувався знову.

Воскресав.

Але не сьогодні. Так тривало два роки, але сьогодні, коли ця жінка дивиться на мене, я не можу плакати. Я не можу врятуватися, бо не можу дійти краю. Я скусав собі ротову порожнину так, що на доторк язика вона здавалася вкритою ворсинами. Я не спав уже чотири дні.

Коли вона дивиться, я відчуваю себе брехуном. Вона вдає хворобу. Це вона бреше. Сьогодні ввечері ми називали себе: я – Боб, я – Пол, я – Террі, я – Девід.

Я ніколи не кажу свого справжнього імені.

– Тут із раком, еге ж? – сказала вона.

А тоді додала:

– Що ж, привіт. Я – Марла Зінгер.

Ніхто не сказав Марлі, з яким саме раком приходять сюди. Тоді ми всі були надто заклопотаними, бавлячи кожен свою внутрішню дитину.

Марла знову затягується цигаркою, доки чоловік плаче в неї на шиї.

Я спостерігаю за нею з-поміж Бобових драглистих цицьок.

На думку Марли, я вдаю хворого. Наступної ночі після того, як побачив її, я не зміг заснути. Відтоді я не сплю. І все ж я був першим, хто почав удавати. Хіба що всі ці люди з усіма їхніми негараздами, з їхнім кашлем і пухлинами теж удають. Усі, навіть Боб, цей здоровенний бугай. Ця велетенська бодня сала.

Погляньте лиш на його прилизане волосся.

Зараз Марла курить і зводить очі під лоба.

У цю мить моя брехня відбивається в Марліній, і я бачу саму тільки брехню. Посеред усієї їхньої правди. Усі вони чіпляються за життя, наважуючись звирити свій найбільший страх: що смерть уже на порозі, а до рота кожному з них уставлено дуло пістолета. Марла плаче й зводить очі під лоба, мене... мене ж поховано під схлипами Великого Боба, і зненацька навіть сама смерть і ті, що вмирають, проходять просто переді мною зі штучними квітами, немов відеозапис якоїсь дріб'язкової події.

- Бобе, - кажу я, - ти мене розчавиш.

Спершу я шепочу, потім підіймаю голос:

- Бобе, - я намагаюся не кричати, але не стримуюсь і волаю: - Бобе, мені треба до сральні!

У вбиральні над раковиною висить дзеркало. Якщо так триватиме й далі, я зустріну Марлу Зінгер у «Понад межами», групі для хворих на паразитарний розлад мозку. Марла буде там. Певна річ, Марла буде там. Я сяду коло неї - ось що я зроблю. Після знайомства, медитації, семибрамних палаців, кулі білого цілющого світла, після того як ми відкриємо свої чакри, коли настане час обійматися, я схоплю цю сучку.

Притиснувши їй руки до боків, я прошепочу їй у саме вухо. Марло, скажу я, ти все вдаєш. Забирайся геть.

У моєму житті немає більше нічого справжнього, крім цього, а ти все руйнуєш.

Ти велика артистка.

Наступного разу, коли я зустріну її: Марло, скажу я, я не можу спати, коли ти тут. Мені це потрібно. Забирайся геть.

Ти прокидаєшся в міжнародному аеропорту Ейр-Гарбор.

Щоразу, коли літак, злітаючи або сідаючи, занадто хилився на бік, я молився, щоб сталась аварія. На саму думку, що ми всі помremo, напхані, мов тютюн, безпорадним гамузом у фюзеляж-сигару літака, безсоння відступало перед нарколепсією[3 - Нарколепсія - захворювання нервової системи, що характеризується денними нападами непереборного сну.]

Ось так я зустрів Тайлера Дьордена.

Ти прокидаєшся в аеропорту О'Хара.

Ти прокидаєшся в аеропорту Ла-Гвардія.

Ти прокидаєшся в аеропорту імені Логана.

Тайлер підпрацьовував на півставки кіномеханіком. За своєю природою він міг працювати тільки вночі. Коли якийсь кіномеханік телефонував і повідомляв, що захворів, спілка викликала Тайлера.

Серед нас є люди ночі, є люди дня. Я можу працювати тільки вдень.

Ти прокидаєшся в аеропорту імені Даллеса.

Якщо загинеш під час відрядження, виплачується потрібне страхування. Я благав про різкий порив вітру. Я благав, щоб у турбіну засмоктало якогось пелікана, щоб десь повідкручувалися гвинти, щоб літаку пообмерзали крила. Під час зльоту, коли літак розганявся злітно-посадковою смугою з випущеними закрилками - спинки наших сидінь піднято, столики прибрано, всю ручну поклажу поміщено на полиці над нашими головами, - коли літак добігав кінця смуги, а пасажери сиділи з погашеними цигарками, я благав про аварію.

Ти прокидаєшся в аеропорту Лав-Філд.

Якщо кінотеатр був надто застарілим, Тайлер мусив застосовувати перехід з поста на пост, тобто міняти кінопроектори. Для цього в апаратній треба мати два проектори, працює з яких один.

Я знаю це, тому що Тайлер знає.

Другий проектор тим часом заправляється наступним рулоном кіноплівки. Здебільшого фільм складається з шести-семи невеликих частин, рулонів, які треба показувати в певній послідовності. Новіші кінотеатри склеюють докупи всі частини в один п'ятифутовий[4 - 5 футів ? 1,5 м.] рулон. У такому разі тобі не потрібні два проектори. Не треба переходити з поста на пост, перемикатися: заправити перший, увімкнути, заправити другий, перемкнути, знову заправити перший.

Перемкнути.

Прокидаєшся в аеропорту Сі-Тек.

Я роздивляюсь людей на ламінованих картках із правилами безпеки. Жінка, притискаючи до грудей подушку з сидіння літака, гойдається на хвилях, а її каштанове волосся розіслалося по воді за нею. Очі її широко

розплющені, проте жінка не усміхнена й не похмура. На іншому малюнку люди, спокійні, як священні корови індусів, простягають руки по кисневі маски, що звисають зі стелі.

Либонь, аварійна ситуація.

О!

Тиск у кабіні падає.

О!

Прокидаєшся, і ти вже в аеропорту Віллов-Ран.

Старий кінотеатр, новий кінотеатр. Щоб фільмокопію з нового кінотеатру перевезти до старого, Тайлер мусить розрізати плівку знову на шість або сім частин. Ці менші частини, змотані в рулони, поміщуються в дві шестикутні сталеві форми з ручками. Вони такі важезні, що, підійнявши одну, можна вивихнути собі плече.

Тайлер є офіціантом у готелі в середмісті, прислуговує на бенкетах, а ще Тайлер працює в спілці кіномеханіків. Я не знаю, як багато працював Тайлер усіма тими ночами, коли я не міг заснути.

У старих кінотеатрах, які досі використовують два проектори, кіномеханік мусить бути наготові поміняти їх так, щоб глядачі не помітили, де скінчилась одна частина й почалася наступна. Треба пильнувати білі цятки у верхньому правому куті екрана. Вони попереджають. Придивіться до фільму уважніше, і побачите дві білі цятки наприкінці кожної частини.

«Цигарковий опік» – називають їх кіномеханіки.

Перша біла цятка попереджає, що до кінця частини лишилося дві хвилини. Треба вмикати другий проектор, щоб він набрав потрібну швидкість.

Друга цятка з'являється за п'ять секунд до кінця. Хвилювання зростає. Ти стоїш між двома проекторами, і піт заливає тобі очі: розжарені ксенонові лампи світять так яскраво, що можна осліпнути, коли глянути просто на них. На екрані блимає перша цятка. Звук у кінотеатрі йде з великого динаміка, розміщеного за екраном. Апаратна будка звуконепроникна, щоб у кінозалі не чути було скрекотіння трибків, які перемотують плівку перед об'єктивом зі швидкістю шість футів за секунду, або, зважаючи на те, що в кожному футі десять кадрів, шістдесят кадрів за секунду, ляскаючи й торохтячи, як кулемет Гатлінга. Обидва проектори працюють, а ти стоїш між ними, тримаючи руки на важелях затулоч кожного з них. А геть уже стародавні проектори мають звуковий сигнал, який попереджає, коли плівка на подавальній шпулі добігає кінця.

Попереджувальні цятки лишаються навіть у тих фільмах, які вже показують у телевізорі. Навіть у тих, які показують у літаку.

Оскільки більша частина фільмокопії змотується на приймальну шпулю, та обертається шоразу повільніше, тим часом як подавальна шпуля має крутитися швидше. Коли плівки лишається обмаль, вона крутиться так

швидко, що спрацьовує звуковий сигнал, який попереджає тебе: ось-ось треба міняти проектори.

Пітьма апаратної гаряча через лампи в проекторах. Звучить сигнал. Стань між проекторами, візьми в руки важіль кожного і стеж за кутом екрана. Спалахує друга цятка. Полічи до п'яти. Закрий одну затулку, одночасно відкривши іншу.

Зміна відбулася.

Кіно триває.

Глядачі нічого не помітили.

Коли подавальна шпуля має звуковий сигнал, кіномеханік може дозволити собі подрімати. Узагалі, кіномеханік може робити багато чого з того, що не повинен. Але сигнал є не на кожному проекторі. Удома часом ти прокидаєшся у своєму темному ліжку, нажаханий, що заспав в апаратній і не перемінив проектори. Публіка в залі клене тебе. Її мрію про блакитний екран зруйновано, і менеджер уже телефонує до спілки.

Ти прокидаєшся в аеропорту Кріссі-Філд.

Принада подорожей у тому, що, хоч куди б я подався, усюди крихітне життя. У готелі – крихітне мило, крихітний пакетик шампуню, одна малесенька порція масла на раз, крихітний флакончик зубного еліксиру, одноразова зубна щітка. Заліз у звичайне сидіння в літаку. Ти просто велетень. Біда в тому, що твої плечі заширокі. Ноги, немов у Аліси в Країні Чудес, зненацька стали такими довжелезними, що впираються в ноги сусіда попереду. Приносять обід – кордон блю[5 – Кордон блю – панірований у сухарях шніцель із телятини, свинини або курятини, начинений сиром і шинкою.] з курятини, такий собі мініатюрний складаний набір, крутиголовка, щоб мати чим бавити час у літаку.

Пілот увімкнув знак із проханням пристебнути паски безпеки, і лунає: «Будьте ласкаві, не залишайте ваших місць».

Ти прокидаєшся в аеропорту Мейгз-Філд.

Часом Тайлер прокидається в темряві, а в голові гуде страшна думка, що він прогавив зміну проекторів, що плівка порвалась або зсунулась і трибки дірявлять звукову доріжку.

Якщо кіноплівку заховує, світло ламп просвічує крізь звукову доріжку, і замість розмови акторів тобі по вухах б'є звук, схожий на той, з яким крутяться лопаті гелікоптера, – вих, вих, вих, – щоразу, як світло проходить крізь дірки від трибків.

Тайлер вирізає з фільмів найкращі кадри для слайдів – ще одна річ, якої не мали б робити кіномеханіки. У першому широко відомому фільмі з повністю голою натурою грала акторка Енджі Дікінсон.

Доки копія фільму з кінотеатрів Західного узбережжя перебралася до кінотеатрів Східного, сцена з оголеним тілом зникла. Один кіномеханік

вирізає кадр. Інший вирізає кадр. Кожному хотілося мати слайд голої Енджі Дікінсон. Коли в кінотеатрах стали крутити порно, ці хлопaki-кіномеханіки призбирали собі величезні колекції.

Ти прокидаєшся в аеропорту Боїнг-Філд.

Ти прокидаєшся в міжнародному аеропорту Лос-Анджелеса.

Сьогодні літак майже порожній, тож можна прибрати підлокітники й простягтись на кількох сидіннях. Ти простягаєшся, складаючись змійкою, згинаючи поперек, руки й ноги на трьох чи чотирьох сидіннях. Я переводжу годинник на дві години назад чи на три вперед: Північноамериканський тихоокеанський часовий пояс, Гірський, Центральний, Північноамериканський східний. Годину втрачаєш, годину виграєш.

Це твоє життя, і щохвилини воно коротшає.

Ти прокидаєшся в клівлендському аеропорту імені Гопкінса.

Ти прокидаєшся в аеропорту Сі-Тек, знову.

Ти кіномеханік, ти стомлений і злий. Але переважно тобі просто нудно, тож, знайшовши заховану якимсь іншим кіномеханіком порнографічну колекцію, ти береш звідти окремих кадр настовбурченого червоного прутня чи роззявленої вологої піхви та вклеюєш до іншого повнометражного фільму.

Ось історія про пригоди кота й собаки, які, подорожуючи, відбилися від хазяїв і мусять тепер самі знайти дорогу додому. У третій частині фільмокопії, відразу після того як кіт і собака – які говорять людськими голосами й спілкуються одне з одним – під'їли на якомусь смітнику, на екрані зблискуює зображення статевого члена в стані ерекції.

Це Тайлер подбав.

Тривалість одного окремого кадру – одна шістдесяті секунди. Поділіть секунду на шістдесят рівних частин. От саме стільки й видно на екрані статевий член. Слизький, густо-червоний і страшний, чотири яруси заввишки, він здіймається над глядацькою залю, що ремигає попкорном, і ніхто його не помічає.

Ти прокидаєшся в аеропорту імені Логана, знову.

Подорожувати отак – це суцільна мука. Я літаю на події, які мій начальник не має бажання відвідувати. Я занотовую. Я зв'яжусь з вами пізніше.

Хоч куди б я прямував, я буду там, щоб застосувати формулу, таємниці якої не викажу.

Проста арифметика.

Задача з підручника.

Якщо новий автомобіль, вироблений компанією, де я працюю, виїхав із Чикаго в західному напрямку зі швидкістю 60 миль [6 – 60 миль/год ?

96 км/год.] за годину, задній диференціал заклинює, автомобіль розбивається, вибухає й згоряє разом з усіма всередині, то чи слід компанії відкликати цю модель з виробництва?

Треба взяти кількість уже проданих автомобілів (А), помножити на ймовірний відсоток аварій (В), а результат помножити на середню вартість позасудового врегулювання позовів (С).

А на В на С дорівнює Х. Стільки нам коштуватиме, якщо ми не відкличемо модель з виробництва.

Якщо Х більший за вартість відкликання, ми відкличемо модель і ніхто більше не постраждає.

Якщо Х менший за вартість відкликання, ми відкликати модель не будемо.

Хоч куди б я летів, мене там чекатимуть обгорілі й покорчені рештки автомобіля. Я знаю, в яких шафах заховані всі наші скелети. Вважайте це запорукою, що мене не звільнять.

Гаеш час у готелі, їси в ресторані. Хоч куди б я летів, я заводжу крихітні знайомства з людьми, що сидять поруч мене, дорогою з Логану до Кріссі, з Кріссі до Віллов-Рану.

Працюю я координатором кампанії з відкликання товарів, кажу своєму одноразовому другові, що сидить біля мене, але прагну досягти успіху як посудомий.

Ти прокидаєшся в аеропорту О'Хара, знову.

Після першого разу Тайлер став тулити прутень абикуди. Зазвичай великим планом. Або ж набубнявілу кров'ю піхву, чотири яруси заввишки, здоровезну, як Великий каньйон, що з'являлася перед глядачами в ту мить, коли Попелюшка танцювала з принцом. Ніхто не скаржився. Люди їли й пили, як раніше, але вечір уже був інакшим. Їх нудило, вони плакали, самі не знаючи чому. Помітити Тайлерові витівки могла хіба що колібрі[7 - Дрібні види колібрі роблять до 500 помахів крилами за секунду. Вони здатні сприймати й розрізняти події, занадто швидкі для більших тварин.].

Ти прокидаєшся в міжнародному аеропорту імені Джона Кеннеді.

У мить приземлення у мене всередині все тане й роздимається, коли колесо бухкає на посадкову смугу, але літак перехиляється й зависає, вагаючись, чи вирівнюватись йому, чи перекидатись. У цю мить ніщо не важить. Поглянь на зорі - і тебе нема. Твої речі в багажному відділенні не важать нічого. Ані несвіжий запах з рота. За вікнами - темрява, а турбінні двигуни ревуть на зворотних обертах. Під їхній рев салон літака хилиться під небезпечним кутом, і тобі вже ніколи більше не доведеться заповнювати звіт про витрачені у відрядженні кошти. На витрати, більші за двадцять п'ять доларів, потрібна квитанція. Тобі більше не доведеться турбуватися про зачіску.

Бух, і друге колесо вдаряє в асфальтобетон. Звучить стакато розстібання сотні застібок на пасках безпеки, і твій одноразовий друг, коло якого ти мало не помер, каже:

– Сподіваюся, ви встигнете на наступний літак.

Еге ж, я також сподіваюся.

Стільки триває твоя мить. А далі життя відновлює свій плін.

І якимось чином, випадково, ми з Тайлером зустрілися.

Це був час відпустки.

Ти прокидаєшся в міжнародному аеропорту Лос-Анджелеса.

Знову.

Тайлера я зустрів на нудистському пляжі. Літо добігало кінця, і я задрімав. На голе й спітніле Тайлерове тіло поналипав пісок, мокре волосся пасмами спадало йому на обличчя.

Тайлер був тут довго перед тим, як ми зустрілися.

Він діставав з води нагнане хвилями колоддя й витягав його на берег. Потім Тайлер закопував його в мокрий пісок так, що стовбури заввишки майже з людину ставали півколом кілька дюймів[8 – 1 дюйм = 2,54 см.] один від одного. Коли я прокинувся, чотири колоди вже стояли, а Тайлер волік п'яту.

Він викопав яму біля одного кінця колоди, потім підійняв її за другий кінець, колода опустилася в яму і стала, трохи похилившись.

Ти прокидаєшся на пляжі.

Крім нас, на пляжі більше нікого не було.

Паличкою Тайлер накреслив на піску пряму лінію за кілька футів віддалік. Потім повернувся, випрямив колоду й притоптав землю навколо неї.

Це бачив тільки я.

Тайлер озвався до мене:

– Не знаєш часом, котра година?

Я завжди ношу годинник.

– Не знаєш часом, котра година?

Я запитав, де саме.

– Тут, – відказав Тайлер. – Тут і зараз.

Була шістнадцята година шість хвилин.

За якийсь час Тайлер, схрестивши ноги під собою, сів у тіні, яку відкидали колоди. Тайлер сидів кілька хвилин, потім підвівся, скупався, натягнув футболку та спортивні штани й намірився йти. Я мусив запитати.

Я мусив знати, що робив Тайлер, доки я спав.

Якби я міг прокинутися в іншому місці, в інший час, міг би я прокинутися іншою людиною?

Я запитав Тайлера, чи він часом не художник.

Тайлер стелюч плечима й показав мені, що кожна колода була ширшою знизу. Він показав мені лінію, яку накреслив на піску, і пояснив, як за її допомогою виміряв тінь від кожної колоди.

Інколи ти прокидаєшся невідь-де і доводиться питати, де ти.

Тінь велетенської руки – ось що спорудив Тайлер. Лише зараз чотири пальці були довгими, як у Носферату[9 – Носферату – вампір, персонаж німецького фільму «Носферату. Симфонія жаху». Існує відома сцена з тінню Носферату на стіні.], а великий палець закоротким. Але Тайлер сказав, що рівно опів на п'яту рука була досконалою. Протягом однієї хвилини велетенська тінь долоні була досконалою, і протягом однієї досконалої хвилини Тайлер сидів у тіні досконалості, створеної ним самим.

Ти прокидаєшся й опиняєшся ніде.

Хвилини досить, сказав Тайлер, задля неї треба чимало потрудитись, але хвилина досконалості варта витрачених зусиль. Одна мить – це все, чого взагалі можна очікувати від досконалості.

Ти прокидаєшся, і годі з тебе.

Його звали Тайлер Дьорден, він працював кіномеханіком у профспілці, ще працював офіціантом на бенкетах у готелі в середмісті, а ще дав мені свій номер телефону.

Ось так ми зустрілися.

4

Сьогодні ввечері на паразитах мозку всі постійні відвідувачі. Зустрічі в групі «Понад межами» завжди збирали чимало людю. Це Пітер. Це Альдо. Це Марсі.

Привіт.

Ми називаємося. Знайомтесь, це Марла Зінгер. Вона сьогодні вперше прийшла до нас.

Привіт, Марло!

У «Понад межами» ми починаємо з Обміну Новинами. У назві групи немає нічого про паразитів мозку. Ти ніколи не почувеш, щоб хтось бодай словом згадав про паразитів. Щоразу всім кращає. О, це завдяки новим лікам! Щоразу всі вже видужують. А втім, звідусіль прозирає кара п'ятиденного головного болю. Одна жінка втирає мимовільні сльози. У кожного є бейджик з його іменем. Уже рік ви бачитеся щовівторка ввечері, але коли до тебе підходять, щоб потиснути руку, люди опускають очі на твій бейджик.

Хіба ми зустрічалися раніше?

Ніхто ніколи не скаже слова «паразит», тільки «збудник».

Тут не кажуть «лікуватися», тільки «ходити на процедури».

Розповідаючи свої новини, один скаже, що збудник дістався його спинного мозку і тепер нараз йому відібрало ліву руку. Збудник, розповість хтось інший, висушив йому оболонку мозку і тепер мозок його не тримається щільно всередині черепа, призводячи до нападів судом.

Останнього разу, коли я був тут, жінка на ім'я Хлоя виголосила єдину добру новину, яку мала. Насилу звівшись на ноги, спираючись на дерев'яні бильця свого крісла, Хлоя сказала, що більше не відчуває страху перед смертю.

Сьогодні ввечері, після знайомств і Обміну Новинами, невідома мені дівчина, на бейджику якої було ім'я Гленда, назвалася сестрою Хлої і сказала, що минулого вівторка о другій годині ночі Хлоя нарешті померла.

О, яка б це мала бути втіха. Два роки Хлоя плакала в моїх обіймах, а тепер вона мертва і рештки її в могилі, в урні, мавзолеї чи колумбарії. Черговий доказ того, що сьогодні ти собі щось думаєш, волочишся по цьому світу, а завтра ти – просто купка гною, харч для хробаків. Приголомшливе диво смерті! І це була б така втіха, коли б... о, коли б не вона.

Марла.

О, Марла знову дивиться на мене, саме на мене з-поміж усіх хворих на паразитів мозку.

Брехня.

Фальш.

Марла – фальшивка. Ти – фальшивка. Усі довкола, хто кривиться, сіпається від болю або катається з хрипом по підлозі, тим часом як на штанях у нього розростається темна мокра пляма, – усі вони лише добре вдають.

Медитація нікуди не заводить мене сьогодні. За кожною палацовою брамою, зеленою, помаранчевою, – Марла. За синьою брамою теж стоїть Марла.

Брехня. У печері твариною сили виявляється Марла. Марла, що курить сигарету й зводить очі під лоба. Брехня. Чорне волосся й пухкі, як французькі подушки, губи. Фальш. Губи на дотик – як темна шкіра італійської канапи. Рятунку нема.

Хлоя була справжньою.

Хлоя виглядала, як скелет Джоні Мітчелл[10 – Джоні Мітчелл (нар. 1943) – канадська співачка, композиторка, художниця.], коли б його привести на вечірку, змусити всміхатись і бути напрочуд милим з усіма. Лишень уявіть собі: Хлоїн скелет завбільшки з комаху, такий відомий усім шанувальникам канадської співачки, біжить завулками й переходами її нутроців о другій годині ночі. Пульс перетворюється на сирену, що звідкілясь ізгори завиває: «Приготуватися до смерті за десять, дев'ять, вісім секунд. Смерть настане за сім, шість...»

Хлоя біжить уночі плутаниною власних вузьких вен і судин, що вибухають гарячою лімфою. Нерви, немов колючий дріт, виступають із тканини. Гнояки, схожі на гарячі білі перлини, набрякають довкола неї.

Згори лунає: «Приготуватися до евакуації кишківника[11 – Гра слів: «evacuate bowels» (англ.) також можна перекласти «випорожнити кишківник», «evacuate soul» – «очистити душу».] за десять, дев'ять, вісім, сім...»

Приготуватися до евакуації душі за десять, дев'ять, вісім...

Хлоя брѳохає по коліна в рідині, яка витікла з її нирок, що вже відмовили.

Смерть настане за п'ять секунд.

Пять, чотири...

Чотири.

Довкола неї бризками розлітаються паразитичні організми, разками фарби чіпляючись на її серце.

Чотири, три.

Три, два.

По черзі підтягуючись руками, Хлоя видирається покоцюрбленою поверхнею власної горлянки.

Смерть настане за три секунди, дві...

Крізь розтулений рот світить місяць.

Приготуватися випустити дух – негайно!

Евакуація.

Негайно!

Відокремлення душі від тіла.

Негайно!

Смерть настала.

Негайно!

О, це мала би бути така втіха: пригадувати теплий гамуз Хлоїних кісток у твоїх обіймах, тим часом як Хлоя вже нежива.

Та ба, на мене зирить Марла.

Медитуючи, я простягаю руки до моєї внутрішньої дитини, щоб обійняти її, але моя внутрішня дитина – Марла зі своєю цигаркою в роті. Кулі білого цілющого світла нема. Брехня. Чакр нема. Уявіть собі, як ваші чакри розкриваються, наче квіти, а в середині кожної спалахує сповільненим вибухом згусток теплого світла.

Брехня.

Мої чакри лишилися закритими.

Коли медитацію закінчено, усі потягаються, крутять головами й допомагають одне одному звестися на ноги, готуючись до терапевтичного фізичного контакту. Перед обіймами я роблю три кроки, щоби стати навпроти Марли, яка зводить очі й дивиться просто на мене, я ж роззираюся довкруги, чекаючи на сигнал.

Обіймімо ж, лунає сигнал, когось, хто коло вас.

Мої руки змикаються довкола Марли.

Сьогодні оберіть того, хто для вас є особливим.

Руки Марли – в одній цигарка – притиснуті до її стану.

Розкажіть цій людині, як ви почуваетесь.

У Марли немає раку ячюк. Марла не слабує на сухоти. Вона не помирає. Ну гаразд, якщо вірити тій мудрованій філософії укурених мудрагелів, ми всі помираємо. Але Марла не помирає так, як помирала Хлоя.

Лунає сигнал: звірте ваші думки.

То як, Марло, подобаються тобі помідори?

Звірте ваші найпотаємніші думки.

Забирайся звідсіля, Марло! Забирайся геть! Геть!

Ну ж бо, плач, якщо тобі треба плакати.

Марла пильно дивиться на мене. У неї карі очі. Мочки вух стяглися довкола проколів, кульчиків нема. Потріскані губи вкриті памороззю відмерлої шкіри.

Ну ж бо, плач.

– Ти теж не помираєш, – каже Марла.

Довкола нас, підпираючи одне одного, стоять і хлипають пари.

– Викажеш мене, – мовить Марла, – я викажу тебе.

Тоді можна поділитися, пропоную я. Марлі дістануться захворювання кісток, паразити мозку й сухоти. Я лишу собі рак яечок, паразитів крові та психоорганічний синдром.

– А як щодо раку кишок? – питає Марла.

А дівчинка добре підготувалася.

Рак кишок можемо розділити. Вона ходитиме першої та третьої неділі щомісяця.

– Ні, – каже Марла. Вона не згодна, вона хоче все. Увесь рак, усіх паразитів. Марла замружує очі. Вона й не мріяла, що може почуватися так пречудово. Вона вперше відчула себе по-справжньому живою. Її шкіра стала чистішою. За все своє життя вона не бачила мертвої людини. Життя її було позбавлене сенсу, бо ж вона не мала з чим його порівняти. А тепер вона знає, що таке смерть. Вона бачить утрати, біль і страждання тих, хто при смерті. Вона бачить їхній плач і дрож, їхній жах і покуту. Тепер, коли вона знає, куди ми всі прямуємо, Марла насолоджується кожною миттю свого життя.

Ні, вона не полишить жодної групи.

– Назад, у ті часи, коли я не відчувала життя, я не хочу, – каже Марла. – Раніше, щоб почуватися добре й радіти хоча б тільки тому, що дихаю, я працювала в похоронному бюро. То й що з того, коли мені не вдалося знайти роботу за фахом?

Повертайся тоді до свого бюро, кажу я.

– Похорон не порівняти з цим, – каже Марла. – Похорон – це просто абстрактний ритуал. А тут ти переживаєш смерть по-справжньому.

Пари довкола нас витирають сльози, шморгають носами, плескають одне одного по спині й розмикають обійми.

Ми не можемо ходити разом, мовлю я до неї.

– То й не ходи.

Мені це потрібно.

– Ходи на похорони.

Усі вже розійшлися, стають колом і беруться за руки для завершальної молитви. Я відпускаю Марлу.

– Як довго ти сюди ходиш?

Завершальна молитва.

Два роки.

Мене беруть за руку. Марлу беруть за руку.

Зазвичай, коли починається моління, мені спирає дух. О, благослови нас! Благослови нас у гніві нашому й нашому страху!

– Два роки? – шепоче Марла, нахилиючи голову.

О, спаси і вбережи нас!

Усі, хто міг помітити, що я ходжу сюди вже два роки, або померли, або видужали й більше сюди не поверталися.

Поможи нам, поможи нам.

– Гаразд, – каже Марла, – гаразд, гаразд, можеш лишити собі рак яченок.

Великий Боб, велетенська бодня сала, схилився наді мною й плаче. Дякую.

Вкажи нам шлях і даруй нам спокій.

– Нема за що.

Ось так я зустрів Марлу.

5

Хлопчина зі служби безпеки все мені пояснив.

Вантажники можуть не звертати уваги на валізу, в якій щось цокає. Цей хлопчина називав вантажників кидачами. Сучасні бомби не цокають. Але якщо валіза вібрує, вантажники – «кидачі» – мають викликати поліцію.

Жити з Тайлером я став саме через те, що більшість авіакомпаній мають такі правила щодо валіз, які вібрують.

Повертаючись із аеропорту імені Даллеса, я мав одну валізу, де складено було все. Коли багато подорожуєш, то зрештою дізнаєшся, які речі тобі потрібні, і щоразу до валізи пакуєш те саме. Шість білих сорочок. Дві пари чорних штанів. Мінімум, потрібний для виживання.

Дорожній будильник.

Бритву на акумуляторах.

Зубну щітку.

Шість пар спіднього.

Шість пар чорних шкарпеток.

Як розповів хлопець зі служби безпеки, коли мою валізу вантажили в аеропорту імені Даллеса, вона завібрувала, тож поліція зняла її з рейсу. У тій валізі було все. Розчин до контактних лінз. Червона в блакитні смужки краватка. Блакитна в червоні смужки краватка. Смужки такі, як на військових краватках, а не на клубних. Ще одна повністю червона краватка.

Список усіх цих речей висів у мене вдома на дверях спальні.

Моя квартира була на п'ятнадцятому поверсі висотки-кондомініуму[12 - Кондомініум - спільне володіння єдиним об'єктом, найчастіше будинком.], такої собі багатощухлядної шафи для вдів та молодих спеціалістів. Рекламний буклет обіцяв фут бетону між мною і ввімкненим телевізором або колонками сусіда згори, знизу чи збоку. Фут бетону й систему кондиціонування повітря, але вікна відчинити не можна було, тож усі тисяча сімсот герметично закоркованих квадратних футів ткнули продуктами твого останнього куховаріння або останнього походу до вбиральні. І ця незручність не компенсувалася підлогою з кленового дерева й перемикачами регульованого освітлення.

А, так, ще ж була обробна стільниця на кухні й рейкові світильники низької напруги.

І все ж фут бетону - важлива річ на випадок, коли в слуховому апараті сусідки сідають батарейки й вона мусить дивитися свою телевікторину на всю гучність. Або ж коли вулканічний вибух палаючого газу й уламків, що колись були меблями у вітальні і твоїми особистими речами, виносить твої панорамні вікна й бурхає вогнем униз, лишаючи в кручі будівлі замість твоєї квартири - лише твоєї - випатрану обвуглену бетонну діру.

Таке трапляється.

Знищено було все, навіть сервіз із видувного зеленого скла ручної роботи з крихітними бульбашками й піщинками - ганджем, який доводив, що посуд справді виготовлено чесними, ширими й працьовитими тубільцями, корінними жителями бозна-яких країв. Так ось, навіть цей сервіз викинуло вибухом із квартири. Уявіть лишень, як величезні фіранки вилітають з вікна, а палючий вітер роздирає їх на клапті.

З висоти п'ятнадцятого поверху весь цей мотлох падає на місто вогняним градом, осипаючись на всі машини навкруги.

Я тим часом сплю в салоні літака, що мчить на захід зі швидкістю 0,83 Маха[13 - Число Маха визначається відношенням швидкості, характерної для

руху тіла в рідині чи газі, до швидкості звуку на цій висоті. Процеси, для яких число Маха більше за 1, називають надзвуковими.], або ж 455 миль за годину, справжньою повітряною швидкістю, а ФБР на порожній злітно-посадковій смузі аеропорту імені Даллеса шукає бомбу в моїй валізі. Дев'ять разів з десяти, каже хлопець зі служби безпеки, вібрує електробритва, що й сталося в моєму випадку. А ще трапляються вібратори.

Усе це розповідав мені той хлопчина зі служби безпеки, коли, прибувши до аеропорту й не отримавши багажу, я чекав на таксі, щоби приїхати додому й побачити на тротуарі свої пошматовані фланелеві простирадла.

Уяви, каже хлопець зі служби безпеки, як воно – розповідати людині, яка прилетіла до аеропорту, що її багаж затримано на Східному узбережжі через вібратор. Часом трапляється навіть, що власник валізи – чоловік. Авіакомпанії забороняють говорити в таких випадках про належність вібратора. Присвійних займенників уживати не можна.

Просто вібратор.

Ніколи не кажи «ваш вібратор».

Ніколи-ніколи не кажи: «Ваш вібратор випадково ввімкнувся».

Відбулася самоактивація вібратора, що спричинила надзвичайну ситуацію, через яку ваш багаж довелося затримати.

Падав дощ, коли я прокинувся, підлітаючи до аеропорту Степлтон, де мав пересадку.

Падав дощ, коли я прокинувся, підлітаючи нарешті додому.

Гучномовець попросив нас скористатися, коли наша ласка, можливість перевірити, чи ми не забули ніяких особистих речей. А потім гучномовець назвав моє ім'я. Чи не буду я такий ласкавий переговорити з представником авіакомпанії, який чекає на мене коло виходу?

Я перевів годинник на три години назад, але все одно було по півночі.

Коло виходу на мене чекав представник компанії. Хлопець зі служби безпеки теж там був, щоб повідомити: «Ге-ге, через електробритву багаж, зареєстрований на вас, лишився в аеропорту Даллеса». Цей хлопчина назвав вантажників багажу «кидачами». Потім він їх назвав «траперями». Могло бути й гірше, сказав цей хлопчина, принаймні це не вібратор. Відтак, може, через нашу чоловічу компанію і першу ночі на годиннику, а може, через бажання мене підбадьорити, він повідав мені, як вони поміж себе називають стюардес – «космічні офіціантки». Або «повітряні підстилки». Здавалося, ніби хлопець одягнений в однострій пілота: біла сорочка з невеликими еполетами та блакитна краватка. Валізу мою оглянули, сказав він, і завтра вона прибуде.

Хлопчина записав моє ім'я, адресу й номер телефону, а тоді спитався, чи знаю я різницю між презервативом і кабіною пілотів.

– Два хуї в один презерватив не залізуть, – сказав він.

Я заплатив за таксі додому останню десятку.

Чимало розпитувала мене й місцева поліція.

Моя електробритва – не бомба – досі була за три часові пояси від мене.

Щось, що було справжньою бомбою, і то потужною, розстроило мої мудровані кавові столики «Ньюрунда» у формі лимонно-зеленого іня й помаранчевого яня, які разом утворювали круг. Тепер від них лишилися самі скалки.

Тепер мій комплект м'яких меблів «Гапаранда» з помаранчевими накривалами дизайну Еріки Пеккарі перетворився на мотлох.

Не один я був невідником інстинкту, що змушує нас облаштовувати свої гнізда. Я знаю багатьох людей, які раніше сиділи у вбиральні, переглядаючи порнографію, а тепер сидять і гортають меблевий каталог ІКЕА.

У кожного з нас є таке саме крісло «Йоганнестов» у такі самі зелені смужки. Мое, охоплене полум'ям, упало з висоти п'ятнадцятого поверху просто у фонтан.

У кожного з нас є такі самі світильники «Ріслампа-Гар», зроблені з дроту й екологічно безпечного небіленого паперу. Мої перетворилися на конфеті.

Усе через сидіння у вбиральні.

Набір ножів «Ель». Із неіржавкої сталі. Можна мити в посудомийній машині.

Дзигар фірми «Вільд» із поцинкованої сталі. О, хіба ж міг я прожити без нього?

Стелаж «Кліпськ». О так!

Коробки на капелюхи фірми «Гемліг». Авжеж.

Вулицю попід моїми вікнами було встелено блискучими уламками цього всього.

Комплект укривал «Моммала». Дизайну Томаса Харіли, в наявності такі забарвлення:

Орхідея.

Фуксія.

Кобальт.

Чорне дерево.

Чорний бурштин.

Ячна шкаралупа або верес.

Я витратив усе своє життя, щоб заробити на весь цей непотріб.

Мій журнальний столик «Кейлікс» із лаковим покриттям, що майже не потребує догляду.

Мої три вкладні столики «Стег».

Ось ти купляєш меблі. Переконуюеш себе, що, крім цієї канапи, тобі в житті більше нічого не треба. Купляєш канапу, і потім кілька років ти задоволений: хай що б тобі не вдавалось, але принаймні за канапу можна бути спокійним. Потім купляєш гарний набір посуду. Потім ідеальне ліжко. Фіранки. Килим.

А потім ти опиняєшся в пастці свого любого гніздечка, і речі, якими колись володів ти, тепер володіють тобою.

І так триває, доки одного разу ти не повертаєшся додому з аеропорту.

Із тіні виступить швейцар і повідомить, що стався нещасний випадок. Поліція вже була тут, багато розпитувала.

Вони гадають, що це може бути через газ. Можливо, згас запальник у печі або якась конфорка лишилася ввімкнутою. Стався витік газу, газ збирався під стелею, газ наповнював кімнати від низу аж до верху. Квартира мала тисячу сімсот квадратних футів, високі стелі. Газ, либонь, витікав не один день, доки не заповнив її всю. А коли заповнив ущерб усі кімнати, у компресорі знизу холодильника клацнуло.

Вибухнуло.

Панорамні вікна з алюмінієвими рамами вилітають геть, канапи, світильники, посуд, білизна – все займається полум'ям. Горять щорічні шкільні альбоми, свідоцтва, дипломи, телефон. Наче спалах на Сонці, з вікна п'ятнадцятого поверху вихоплюється вибух.

О, тільки не холодильник! Я назбирав повні полиці всіляких гатунків гірчиці: меленої на жорнах, традиційної англійської, яку подають у пабах. У мене було чотирнадцять різноманітних знежирених запрах до салатів і сім сортів каперсів.

Авжеж, авжеж, маєте рацію – повна хата приправ, а справжньої їжі катма.

Швейцар висякався, і в хустинку опустилося щось із лунким звуком, немов кетчер[14 – Ігрове амплуа в бейсболі.] зловив у рукавичку потужну подачу.

Можна піднятися на п'ятнадцятий поверх, сказав швейцар, але всередину заходити не вільно. Поліція заборонила. Вони розпитували, чи немає в мене часом колишньої дівчини, яка схотіла б таке вчинити, або недоброзичливця, у якого є доступ до динаміту.

– Нема чого й ходити нагору, – сказав швейцар. – Окрім голих стін, там нічого не лишилося.

Поліція не відкидає версії зумисного підпалу. Газом не тхнуло. Швейцар моргає мені бровою. Цей тип тільки те й робив, що весь час залицявся до покоївок і няньок, які працювали в апартаментах на горішньому поверсі, а після роботи сиділи у вестибюлі, чекаючи, доки по них прийдуть. Щовечора, протягом усіх трьох років, що я мешкав тут, він сидів і читав журнал із детективними історіями, а я тим часом, навантажений торбами й пакунками, силкуюся відчинити вхідні двері й зайти досередини.

Швейцар мигає бровою й розповідає, як дехто іде в далеку подорож, а вдома лишає свічку, довгу-предовгу, що горить у великій калюжі бензину. Таке вичворяють ті, хто має фінансові труднощі. Хто хоче виборсатися з боргів.

Я спитав, чи можна подзвонити з телефону у вестибюлі.

– Чимало молодих людей прагнуть вразити світ і накуповують забагато речей, – сказав швейцар.

Я набрав Тайлера.

Телефон задзвонив у домі Тайлера, який він винаймав на вулиці Паперовій.

О Тайлере, визволи мене, будь ласка!

І телефон дзвонить.

Швейцар схиляється над моім плечем і каже:

– Багато молодих самі не знають, чого насправді хочуть.

О Тайлере, вирятуй мене, будь ласка!

І телефон дзвонить.

– Молодь... вони гадають, що зможуть проковтнути весь світ.

Визволи мене від шведських меблів.

Визволи мене від високохудожніх витворів мистецтва.

І телефон дзвонить, і Тайлер відповідає.

– Коли не знаєш, чого хочеш, – каже швейцар, – отримуєш купу того, чого не хочеш.

Нехай я ніколи не буду завершеним.

Нехай я ніколи не буду задоволеним.

Нехай я ніколи не буду досконалим.

Визволи мене, Тайлере, від досконалості.

Ми домовляємося зустрітися в барі.

Швейцар запитав номер телефону, за яким поліція може зв'язатися зі мною. Дощ не припинився. Мій «ауді» був на стоянці, ось тільки вітрове скло його прошив галогеновий торшер «Дакапо».

Ми з Тайлером зустрілися, випили чимало пива, і Тайлер сказав: гаразд, я можу перебути в нього, якщо зроблю йому одну послугу.

Моя валіза прибуде наступного дня, з необхідним мінімумом: шістьма сорочками, шістьма парами спіднього.

А тоді, коли ми сиділи п'яні в барі, де ніхто нас не бачив і ніхто на нас не зважав, я запитав Тайлера, яку послугу він хоче від мене.

Тайлер сказав:

– Я хочу, щоб ти щосили вдарив мене.

6

На другому слайді моєї презентації для «Майкрософту» я відчуваю в роті кров, і мені доводиться її ковтати. Мій начальник не знає матеріалу, але він не дозволить мені демонструвати презентацію з синцем під оком і спухлою від накладених усередині швів щокою. Шви розійшлися, і я намагаюся їх язиком. Уявіть собі сплутану волосінь на березі. У моїй уяві малюються чорні шви на кастрованому псові, і я далі ковтаю кров. Начальник проводить презентацію за написаними мною підказками, а я керую проектором у темному кутку кімнати.

Мої губи липкі від крові, яку я намагаюся злизати. А коли ввімкнеться світло, я обернуся до консультантів з «Майкрософту», Еллен, Волтера, Норберта й Лінди, і скажу: дякую за увагу, – а мій рот блищатиме кров'ю, що просякатиме крізь щілини між зубами.

Можна проковтнути близько пінти[15 – 1 американська рідка пінта ? 0,47 літра.] власної крові, перш ніж тебе знудить.

Завтра бійцівський клуб, і я нізащо не пропущу його.

Перед презентацією Волтер з «Майкрософту», засмаглий, як картопляні чіпси на барбекю, усміхається так, наче його черепа, схожа на ківш екскаватора, – це знаряддя маркетингу. Волтер простягає мені руку, на якій зблискує перстень із печаткою, і мої пальці тонуть у його гладенькій, пухкій долоні. Він каже:

– Страшно подумати, що сталося з тим, з ким ви билися.

Перше правило бійцівського клубу – не говорити про бійцівський клуб.

Я кажу Волтерові, що впав.

Зробив це сам собі.

Перед презентацією, коли я сиджу навпроти свого начальника й пояснюю йому, коли який іде слайд і коли я показуватиму відео, начальник питає мене:

– У які халепи ти вплутуєшся кожних вихідних?

Я просто не хочу помирати красунчиком без жодного шраму, кажу я. Вродливе, пещене тіло тепер уже ні до чого. Лишень погляньте на всі ці машини, цілковито незаймані, так наче щойно з виставкової зали 1955 року. Я завжди вважав, що то цілковитий непотріб.

Друге правило бійцівського клубу – не говорити про бійцівський клуб.

Може статися, за обідом до твого столика підійде офіціант із чорними, як у панди, плямами під очима. І ти згадуєш, що бачив його в минулі вихідні на зустрічі бійцівського клубу, коли здоровезний, як гора, складовий вантажник притиснув йому голову коліном до бетону підлоги й раз у раз гатив кулаками по офіціантовому перенісся з глухим, щільним звуком, який чути було навіть серед викриків натовпу, аж доки офіціант не спромігся набрати в легені повітря й, відплювуючи кров, прохрипіти «досить».

Ти нічого не кажеш, тому що бійцівський клуб починається, коли його члени збираються, і закінчується, коли вони розходяться. Поза тим його не існує.

Ти зустрічаєш парубійка, який працює в копіювальному центрі. Ти бачив його місяць тому. Цей парубійко забував підшивати замовлення пробивачем чи класти кольорові перекладки між різними стосами копій, але протягом десяти хвилин він був богом, коли вибивав дух із удвічі більшого консультанта по роботі з клієнтами, а потім повалив його й гамселив, доки той не знепритомнів і хлопчина мусив припинити. Це третє правило бійцівського клубу: коли хтось каже «досить» або непритомніє – хай навіть тільки вдає, що непритомніє, – бій завершено. Щоразу, коли ти бачиш цього парубійка, ти не можеш сказати йому, як чудово він бився.

Битися лише сам на сам. Один бій на раз. Битися без взуття й голими по пояс. Бій триває стільки, скільки потрібно. Це решта правил бійцівського клубу.

У бійцівському клубі ми всі не ті, хто в реальному житті. Навіть якщо ти скажеш парубійкові з копії-центру, як чудово він бився, ти говоритимеш до іншої людини.

У бійцівському клубі я – не та людина, яку знає мій начальник.

Після вечора, проведеного в бійцівському клубі, у реальному світі все здається неначе в приглушених тонах. Тебе ніщо не може роздратувати. Твоє слово – закон, і, якщо інші порушують цей закон або ставлять його під сумнів, навіть це не дратує тебе.

У реальному світі я – координатор кампанії з відкликання товарів, який, вбраний у сорочку з краваткою, сидить у темному кутку кімнати, ковтає

свою кров і мінє на екрані заголовки й слайди, тим часом як мій начальник розповідає консультантам з «Майкрософту», чому для піктограми він обрав саме цей відтінок, блідо-волошковий.

Перша сутичка бійцівського клубу була між мною і Тайлером.

Раніше, коли я повертався додому злий, усвідомлюючи, що мое життя не йде згідно з моїм власним п'ятилітнім планом, я вдовольнявся тим, що прибирав свою кімнату чи відлагоджував машину. Одного дня я помер би без жодного шраму і лишив би після себе дуже гарні квартиру й машину. Дуже-дуже гарні, доки їх не вкриє пил або не занедбає наступний власник. Нема нічого непорушного. Навіть «Мона Ліза» розпадається на порошок. Відтоді як почався бійцівський клуб, у мене в роті хитається половина зубів.

Можливо, річ не в самовдосконаленні.

Тайлер ніколи не бачив свого батька.

Можливо, річ у самознищенні.

Ми з Тайлером далі ходимо до бійцівського клубу разом. Зустрічі тепер відбуваються щосуботи ввечері в підвалі бару, після того як бар зачиняється, і приходить чимраз більше люду.

Тайлер стає під світлом єдиної лампочки, що висить посередині темного підвалу з бетонними стінами, і він бачить у темряві мерехтливі вогники відбитого в сотні пар очей світла. Спершу Тайлер горлає:

- Перше правило бійцівського клубу - не говорити про бійцівський клуб.

- Друге правило бійцівського клубу, - горлає Тайлер, - не говорити про бійцівський клуб.

Зі мною батько був до шести років, та я однаково не пам'ятаю нічого. Батько приблизно кожні шість років заводить собі нову сім'ю в новому місті. Схоже, він гадає, що сім'я - це щось на кшталт розгалуженої торговельної мережі.

У бійцівському клубі ви побачите покоління чоловіків, вихованих жінками.

Тайлер стоїть під світлом єдиної лампочки в чорноті підвалу, повного чоловіків, у час по півночі й виголошує решту правил: битися сам на сам, один бій на раз, без взуття й голими по пояс, бої тривають стільки, скільки потрібно.

- І сьоме правило, - горлає Тайлер, - якщо ти вперше в бійцівському клубі, ти мусиш битися.

Бійцівський клуб не порівняти з футболом у телевізорі. Там ти бачиш гурт незнайомих тобі чоловіків, які на іншому кінці світу зчіпляються одне з одним. Супутникова трансляція з двохвилинною затримкою, що кожні десять хвилин переривається рекламою пива або заставкою телеканалу. Після того як ти був у бійцівському клубі, дивитися американський футбол - це те саме, що дивитися порнографію, коли можна мати прекрасний секс.

Бійцівський клуб спонукає тебе відвідувати тренажерний зал, коротко стригти волосся та обтинати нігті. У залах, до яких ти ходиш, повно тих, хто хоче виглядати як чоловік, так наче, чоловік ти чи ні, визначатиме скульптор або фотограф-рекламіст.

Як каже Тайлер, накачаний вигляд має навіть повітряна кулька.

Мій батько ніколи не ходив до коледжу, тож було страшенно важливо, щоб туди ходив я. Закінчивши коледж, я зателефонував йому по міжміському і спитався, що далі.

Батько не знав.

Коли мені виповнилося двадцять п'ять і я влаштувався на роботу, знову міжміський, і знову я запитав, що далі. Батько не знав, тож сказав одружуватися.

Я хлопець, якому тридцять років, і я не певен, що інша жінка – це відповідь на всі мої запитання.

У бійцівському клубі йдеться не про слова. Декотрі мусять битися щотижня. Цього тижня Тайлер пустив до підвалу тільки перших п'ятдесятьох. Решті – зась.

Минулого тижня я обрав собі супротивника, і ми стали до бою. Либонь, у хлопця був тяжкий тиждень. Він заламав мені руки за спину подвійним нельсоном і товк головою об бетонну підлогу, аж доки зуб не прохромив наскрізь мені щоку, око спухло так, що вже й не розтулялось, а обличчя було зашнене кров'ю. Я сказав «досить», а коли підвівся й глянув униз, побачив на підлозі кривавий відтиск половини свого обличчя.

Тайлер стояв поруч, і ми разом дивилися на слід мого рота у формі великої О, забризканий довкола кров'ю, і на вузесенький проріз мого ока, що позирало на нас із підлоги. Тайлер каже:

– Круто!

Я тисну своєму супротивникові руку. Славний бій, кажу.

А той у відповідь:

– Повторимо за тиждень?

Попри набряки на обличчі я силкуюсь усміхнутися. Поглянь на мене, кажу я. За місяць, не раніше.

Ніде життя не є таким справжнім, як у бійцівському клубі. Коли під світлом єдиної лампочки лишається тільки ти і той, другий, оточені зусібіч юрбою, що дивиться на вас. У бійцівському клубі не йдеться про те, хто виграє чи програє. У бійцівському клубі не йдеться про слова. Ось до клубу вперше приходить хлопчина, і ти бачиш, що його дупа – м'якушка білого хліба. Коли цього самого хлопця ти зустрічаєш за півроку, він – наче витесаний з дуба. Тепер цей хлопчина не вагатиметься, коли йому

доведеться вирішувати свої проблеми самому. Як і в тренажерному залі, у бійцівському клубі чути кректання й галас, але тут не йдеться про те, щоб мати гарний вигляд. Тут істерично репетують бозна-якими мовами, наче в церкві, а коли прокидаєшся в неділю вдень, то відчуваєшся спасеним.

Після мого останнього бою хлопець, із яким я бився, витирав шваброю кров з підлоги, а я тим часом телефонував до страхової компанії, щоби попередньо погодити мій візит до пункту травматології. Тайлер каже в лікарні, що я впав.

Часом Тайлер говорить замість мене.

Я зробив це сам собі.

Надворі сходило сонце.

Ти не говориш про бійцівський клуб, тому що бійцівський клуб не існує, окрім як протягом п'яти годин від другої ночі до сьомої ранку в неділю.

Коли ми, Тайлер і я, вигадали бійцівський клуб, жоден із нас доти не бився. А якщо ти ніколи не бився, тобі цікаво. Тобі цікаво, чи дуже болять, коли тебе б'ють, цікаво, що ти здатний зробити іншому. Я був першим, кого Тайлер наважився спитати. Ми обидва були п'яні, в барі ніхто на нас не зважав, тож Тайлер сказав:

– Я хочу, щоб ти зробив мені одну послугу. Я хочу, щоб ти щосили вдарив мене.

Я відмовлявся, але Тайлер пояснив мені все. Про те, що він не хоче помирати без жодного шраму, про те, що йому набридло лише дивитись, як б'ються професіонали, і він хоче більше дізнатися про себе.

Він розповів мені про самогубства.

На той час моє життя здавалося мені цілковито довершеним, а іноді, можливо, потрібно зруйнувати все, щоб зробитися кращим.

Я роззірнувся довкола і сказав: гаразд. Гаразд, кажу я, але надворі, на стоянці.

Тож ми вийшли з бару, і я спитав Тайлера, куди його вдарити, в обличчя чи в живіт.

Тайлер сказав:

– Бий зненацька.

Я сказав, що ніколи нікого не бив.

Тайлер сказав:

– То знавісній, друже.

Я сказав, заплющ очі.

Тайлер сказав:

- Ні.

Я глибоко вдихнув і навідліг зацідив кулаком Тайлерові в щелепу, як справжній ковбой у фільмі. Так кожен новачок у бійцівському клубі робить. Кулак мій ковзнув Тайлерові по шиї.

Чорт, сказав я, це не рахується. Ану ще раз спробую.

Тайлер сказав:

- Ще й як рахується, - і, наче боксерська рукавичка на пружині, як у мультиках, які показують у суботу вранці, бах! - ударив мене просто в груди. Я впав на чийсь машину. Ми стояли обидва мовчки: Тайлер, потираючи шию, я, притискаючи руку до грудей, - і обидва усвідомлювали, що ми досягли чогось, де ніколи не бували, і, подібно до kota з мишею у мультфільмах, живі й хочемо дізнатись, як далеко можемо зайти й лишитися живими.

Тайлер сказав:

- Круто.

Удар мене ще, сказав я.

Тайлер сказав:

- Ні, бий ти.

Тож я вдарив, по-дівчачому широко розмахнувшись, і поцілив Тайлерові під вухо. Тайлер відштовхнув мене і вгатив ногою в живіт. Далі вже йшлося не про слова. Але бар уже зачинився, люди виходили з нього, ставали довкола нас на паркінгу й горланили.

Хай там що зрозумів Тайлер, а я нарешті усвідомив, що здатний дати раду всім негараздам у цьому світі: хімчистці, яка повертає мені речі з повідриваними гудзиками; банкові, який стверджує, що я перевищив кредит на сотні й сотні доларів; своїй роботі й начальнику, котрий залазить до мене в комп'ютер і бавиться собі з виконавчими командами DOS. І Марлі Зінгер, яка вкрала в мене групи підтримки.

Коли бійку було завершено, жодну з проблем вирішено не було, але й жодна проблема не важила.

Ця наша перша бійка сталася в неділю ввечері. Тайлер не голився від п'ятниці, тож я подер собі до крові кісточки пальців об його відрослу за вихідні щетину. Лежачи горілиць на паркінгу, ми дивились на єдину зорю, що прозирала крізь світло вуличних ліхтарів, і я спитав Тайлера, з чим він бився.

Тайлер сказав, що зі своїм батьком.

Можливо, нам не потрібен батько, щоб довершити себе. У бійцівському клубі особа твого супротивника не має ваги. Ти б'єшся, щоб битися. Не можна говорити про бійцівський клуб, проте ми говорили, і протягом кількох наступних тижнів, після того як зачинявся бар, на стоянці збиралися хлопці. А коли похолоднішало, інший бар пустив нас до свого підвалу, де ми й збираємося тепер.

Коли збирається бійцівський клуб, Тайлер виголошує правила, які ми з ним узгодили.

- Більшість із вас, - горлає Тарлер у конусі світла посередині підвалу, повного людей, - більшість із вас тут тому, що хтось порушив правило. Хтось розповів вам про бійцівський клуб.

Тайлер каже:

- Що ж, вам краще припинити патякати, або шукайте собі якийсь інший бійцівський клуб. Бо наступного тижня, коли ви прийдете сюди, ви будете записуватись. І тільки перші п'ятдесят, які запишуться, потраплять до клубу. Якщо ви потрапляєте сюди, ви відразу ж стаєте до бою. Якщо ви хочете битись. Якщо не хочете, є багато таких, які хочуть. Тож, можливо, вам краще просто залишитися вдома.

- Якщо ти вперше в бійцівському клубі, - горлає Тайлер, - ти мусиш битися.

Більшість приходять до бійцівського клубу, тому що бояться стати до бою з чимось у своєму житті. Після кількох бійок вони бояться куди менше.

Багато людей, які згодом стали найкращими друзями, зустрілися вперше в бійцівському клубі. Я ходжу на зустрічі, конференції і бачу обличчя бухгалтерів, адвокатів, менеджерів нижчої ланки зі звернутими набік носами, що, немов баклажани, прозирають з-під накладених пов'язок, або з двома-трьома швами попід очима, або з шинованими щелепами. Це спокійні молодики, що слухають і чекають, доки настане час вирішувати.

Ми вітаємось один з одним кивком голови.

Потім начальник питає, звідки в мене так багато знайомих серед цих людей.

Начальник каже, що в бізнесі лишається дедалі менше джентльменів і дедалі більше пройдисвітів.

Презентація триває.

Волтер з «Майкрософту» перехоплює мій погляд. Це молодий парубок із рівними зубами й чистою шкірою, із роботою - мрією всіх випускників. Ти знаєш, що через свою молодість він не міг брати участі ні в якій війні. Батьки його розлучились, а як ні, то однаково батька вдома він не бачив. І ось він дивиться на моє обличчя, половина якого чисто виголена, а друга половина - зловісний синець, що ховається в темряві. На моїх губах блищить кров. І, можливо, Волтер думає про вегетаріанську гулянку, на якій він був у минулі вихідні і яка не завдала шкоди жодній тваринці, або

про озоновий шар Землі, або про нагальну потребу припинити жорстоке випробовування продукції на тваринах, але це навряд.

7

Одного ранку я знаходжу використаний презерватив, що дохлює медузою плаває в унітазі.

Ось так Тайлер зустрів Марлу.

Я встаю відлити, і просто серед такого собі наскельного живопису іржею в унітазі бачу оце. Цікаво, про що думають сперматозоїди?

«Що це?»

«Що це таке, склепіння піхви?»

Що тут узагалі відбувається?

Цілісіньку ніч мені снилося, що я граю Марлу Зінгер. Марлу Зінгер, що курить цигарку. Марлу Зінгер, що зводить очі під лоба. Я прокидаюся сам у своєму ліжку, а двері до Тайлерової кімнати зачинені. Двері до Тайлерової кімнати ніколи не бувають зачинені. Усю ніч ішов дощ. Дошки гонтової покрівлі пожолобилися, покорчилися і повідставали, вода протікає на горище, збирається над тинькованою стелею і прокапує крізь дрібні щілини.

Коли дощить, нам доводиться викручувати запобіжники. Світло ніхто не вмикає. У будинку, що його винаймає Тайлер, – три поверхи та підвал. Ми запалюємо свічки й ходимо з ними. Будинок має комори, заклеєну спальню веранду й вітражні вікна на сходових майданчиках. У вітальні коло еркерних вікон стоять фотелі. Різьблений плінтус-багет вісімнадцять дюймів заввишки вкрито лаком.

Дощ просякає всюди. Усе дерево в будинку набрякає і зсихається, а цвяхи, якими прибите все дерев'яне: підлога, плінтус, віконна лиштва, – цвяхи витягуються й іржавіють.

Звідусіль стирчать іржаві цвяхи, на які запросто наступити чи обдерти об них лікоть, а на сім спалень лиш одна вбиральня, у якій я й знаходжу використаний презерватив.

Будинок чекає чогось: чи то зміни плану забудови, чи то підтвердження заповіту – а відтак його буде знесено. Я спитав Тайлера, як довго він тут мешкає. Тайлер відказав: місяця півтора. Власник, який жив тут за царя Гороха, назбирав цілі стоси журналів «National Geographic» і «Reader's Digest». Величезні хисткі стоси журналів, що ставали вищими після кожного дощу. Тайлер каже, останній винаймач видирав глянцеві сторінки, щоб скласти з них пакетики на кокаїн. Замка у входних дверях нема, відтоді як поліція чи, може, хто інший висадив їх ногою. Стіни ідальні обклеєні дев'ятьма шарами здутих шпалер: квіточки під смужечками, смужечки під

квіточками, квіточки під пташечками, пташечки під натуральними волокнистими шпалерами.

Сусідів у нас небагато: закрита ремонтно-механічна майстерня, а навпроти – речовий склад завдовжки в цілий квартал. Усередині будинку також є шафа на одяг із семифутовими валками, на які можна намотувати дамастові скатертини, щоб ті не пожимакалися. Ще є шафа на хутрянну одіж, з охолодженням і оббита кедровою деревиною. Кахлі у ванній кімнаті розписані малесенькими квіточками – не кожна весільна порцеляна може похизуватися таким гарним візерунком. А в туалеті плаває використаний презерватив.

Я живу з Тайлером уже близько місяця.

Тайлер виходить снідати зі слідами поцілунків – засмоктами на шиї та грудях, а я проглядаю старий номер «Reader's Digest». Цей будинок – просто чудове місце для торгівців наркотиками. Сусідів нема. На Паперовій вулиці взагалі більше нічого нема, крім складів і паперової фабрики. Із труб папірні смердять пердінням, а від помаранчевих пірамід тирси довкола неї тхне, як від клітки з хом'ячками. Ідеальне місце для торгівлі наркотиками, бо вдень Паперовою вулицею проїжджає сила-силенна вантажівок, а от уночі, окрім мене з Тайлером, на півмилі довкола нікого нема.

У підвалі я знайшов не один стос «Reader's Digest», і тепер у кожній кімнаті громадиться купка цих журналів.

«Життя в цих Сполучених Штатах».

«Сміх – найліпші ліки».

Стоси журналів – чи не єдині наші меблі.

У найстаріших номерах є кілька статей, де людські органи говорять про себе від першої особи:

– Я – Матка Джейн.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22623013&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примітки

1

La petite mort (фр.) – маленька смерть, оргазм. (Тут і далі прим. пер.)

2

Huevos (ісп.) – яйця.

3

Нарколепсія – захворювання нервової системи, що характеризується денними нападами непереборного сну.

4

5 футів ? 1,5 м.

5

Кордон блю – панірований у сухарях шніцель із телятини, свинини або курятини, начинений сиром і шинкою.

6

60 миль/год ? 96 км/год.

7

Дрібні види колібрі роблять до 500 помахів крилами за секунду. Вони здатні сприймати й розрізняти події, занадто швидкі для більших тварин.

8

1 дюйм = 2,54 см.

9

Носферату – вампір, персонаж німецького фільму «Носферату. Симфонія жаху». Існує відома сцена з тінню Носферату на стіні.

10

Джоні Мітчелл (нар. 1943) – канадська співачка, композиторка, художниця.

11

Гра слів: «evacuate bowels» (англ.) також можна перекласти «випорожнити кишківник», «evacuate soul» – «очистити душу».

12

Кондомініум – спільне володіння одним об'єктом, найчастіше будинком.

13

Число Маха визначається відношенням швидкості, характерної для руху тіла в рідині чи газі, до швидкості звуку на цій висоті. Процеси, для яких число Маха більше за 1, називають надзвуковими.

14

Ігрове амплуа в бейсболі.

15

1 американська рідка пінта ? 0,47 літра.